

Середа Тетяна Миколаївна, здобувач
кафедри конституційного та
міжнародного права Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат юридичних
наук *Костянтин В.Т.*

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ІНТЕГРАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Тенденція зближення українського конституційного права з міжнародним публічним правом та, зокрема, з правом ЄС, набуває все більшого значення у зв'язку з проголошенням загальнодержавного курсу України на набуття статусу країни-члена у Європейському Союзі. Інтеграція в європейський політичний, економічний і гуманітарний простір розглядається стратегічним орієнтиром і системоутворювальним чинником державно-правового розвитку.

Так, згідно з Копенгагенськими критеріями вступ до Європейського Союзу країн Центральної та Східної Європи буде можливим тільки у разі визнання та дотримання країнами-кандидатами основоположних принципів ЄС, а також обов'язкового прийняття *acquis* ЄС – сукупності цілей, принципів і норм спільної політики та законодавства ЄС, а також юридичних та інституційних механізмів їхнього впровадження. Відповідно до рішень Копенгагенського саміту Європейської Ради, для членства у ЄС країна-кандидат повинна, серед іншого, «бути спроможною прийняти на себе обов'язки, що виникають із членства, включаючи дотримання цілей політичного, економічного та валютного союзу».

Аналізуючи роль конституції в імплементації міжнародних договорів (мається на увазі також і правових актів ЄС, оскільки вони мають міжнародноправову природу), слід підкреслити, що конституція є своєрідним «фільтром» у такому процесі, який допомагає уникнути негативних елементів і контролювати внутрішньодержавну правотворчість крізь призму загальних міжнародних стандартів, правових ідей і певних «каналів» впливу [1, с. 86].

Фактично, у Конституції України втілилася загальна тенденція розвитку системи конституціоналізму – тенденція інтернаціоналізації, що виражається передусім у зближенні національного конституційного права з міжнародним публічним правом. Міжнародні правові документи, отримавши визнання міжнародного співтовариства, стають, так званими, міжнародно-правовими стандартами, що сприймаються та закріплюються в національних

правових системах окремих країн [2, с. 207-208].

Як влучно зазначає Д. Терлецький, ч. 2 ст. 9 Основного Закону застереження щодо укладання міжнародних договорів, що суперечать Конституції України, дозволяє передусім констатувати неприпустимість укладення міжнародного договору до внесення відповідних змін до Конституції України, що, втім, не виключає взагалі такої ймовірності [3, с. 128].

Зокрема, Законом України «Про міжнародні договори України» [4] не визначено механізму застосування міжнародних договорів України, включених до системи національного законодавства, а саме – відсутній вичерпний перелік юридичних умов, за наявності яких міжнародні договори застосовуються безпосередньо. При буквальному тлумаченні ч. 1. ст. 19 Закону «Про міжнародні договори України» видається можливим віднести до такого роду юридичних умов передусім надання згоди на його обов'язковість саме Верховною Радою. На противагу ч. 2. ст. 9 Конституції України про вищу юридичну силу Конституції по відношенню до міжнародного договору свідчить ч. 2. ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України» щодо формулювання дії колізійної норми, а саме: «Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору».

Отож, Угода про партнерство і співробітництво між Україною і ЄС, підписана в 1994 р., стала основним документом регулювання двосторонніх відносин між Україною та ЄС. Однак її правовий статус, що не передбачав інтеграції до ЄС, суттєво відрізнявся від угод про асоціацію, що були підписані з країнами Центрально-Східної Європи, які отримали чітку європейську перспективу. Загалом Україна зобов'язалась здійснити адаптацію свого законодавства до близько 60-ти регламентів та директив ЄС у цій сфері, включаючи практику їх застосування [5, с. 49].

21 березня 2014 р. під час Позачергової Саміти України-ЄС було підписано політичну частину Угоди про асоціацію, а 27 червня 2014 р. в ході засідання Ради ЄС Президентом України П.Порошенком та керівництвом Європейського Союзу і главами держав та урядів 28 держав-членів ЄС була підписана економічна частина Угоди про асоціацію.

Але в даний час УПС втратила чинність у зв'язку з ратифікацією Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 16.09.2014 р.[7]. Угода про асоціацію є продовженням розвитку відносин, яка спрямована на політичну асоціацію, а також економічну інтеграцію.

Дана Угода передбачає підтримку ЄС реформ в Україні у багатьох сферах життя, проводить посилену співпрацю в зовнішній політиці і політиці безпеки, а також приділяє повагу до основних демократичних принципів та верховенства права зокрема.

Звернемо увагу, що після підписання політичної частини та економічної частини Угоди про асоціацію Україна – Європейський Союз, покликана забезпечити якісно новий, поглиблений формат відносин між Україною та ЄС. Вона стала унікальним двостороннім документом, який виходитиме далеко за рамки подібних угод, укладених ЄС свого часу з країнами Центральної та Східної Європи. Угода не лише закладе якісно нову правову основу для подальших взаємин між Україною та ЄС, але й слугуватиме стратегічним орієнтиром для проведення системних соціально-економічних реформ в Україні, широкомасштабної адаптації законодавства України до норм і правил ЄС.

Аналіз предмета досліджуваних договорів дозволяє дійти висновку, що предмет Угоди про асоціацію є значно ширшим за предмет УПС. Окрім традиційних сфер двостороннього співробітництва – економічної (у тому числі торговельної, інвестиційної, комерційної), соціальної, культурної, науково-технічної, Угода регулює питання співпраці у сфері зовнішньої та безпекової політики, військового співробітництва, юстиції, розвитку людського потенціалу, громадянського суспільства тощо.

Ключовим елементом успішної інтеграції України до ЄС є досягнення певного рівня узгодженості законодавства нашої країни з правовими нормами Євросоюзу. Зближення українського законодавства із сучасною європейською системою права забезпечить розвиток політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, економічний розвиток держави в рамках ЄС і сприятиме поступовому зростанню добробуту громадян, приведенню його до рівня, що склався у державах-членах ЄС, а також створить необхідні передумови для отримання Україною статусу асоційованого члена Євросоюзу, що є головним зовнішньополітичним пріоритетом України.

Враховуючи зазначене, чинна законодавча база України є суперечливою, нестабільною, а тому недосконалою. Однак ЄС особливого значення надають саме якості правових актів. Рада ЄС прийняла спеціальне рішення з приводу правил їх підготовки, за якими правовий акт має бути: чітким, не двозначним, без надмірного застосування скорочень, не містити жаргонних висловів, надто довгих фраз, незрозумілих посилань на інші тексти, ускладнень, що ускладнюють його читання. Україні також потрібно враховувати економічні, політичні та соціальні наслідки прийняття відповідних актів законодавства, адаптованих до вимог законодавства ЄС.

Одним із шляхів розв'язання зазначеної проблеми в Україні є законодавче врегулювання процесу прийняття нормативно-правових актів суб'єктами нормотворення та врахування положення, що необхідною умовою й головним принципом нормотворчого процесу є законність як об'єктивна властивість права загалом. Отже, створюючи національну державну правову систему відповідно до норм ЄС, необхідно одночасно з адаптацією вже наявних законів приймати нові, узгоджені з правовим полем ЄС, законодавчі акти. Важливо зважити на те, що процес адаптації законодавства України вимагає злагодженої співпраці всіх гілок влади.

Список використаних джерел

1. Волошин Ю. Інтернаціоналізація сучасного конституційного права : деякі теоретичні й практичні проблеми / Ю. Волошин // Часопис Київ. Ун-ту права. – 2007. – № 4. – С. 82–88.
2. Орзих М. Ф. Современный конституционализм в Украине. Введение в украинское конституционное право : монографія / М.Ф. Орзих, А.Р. Крусан. – К. : Алерта, 2006. – 327 с.
3. Терлецький Д. С. Конституційно-правове регулювання дії міжнародних договорів в Україні : монографія / Д. С. Терлецький. – О. : Фенікс, 2009. – 232 с.
4. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
5. Даниленко Л. І. Перспективи та виклики євроінтеграційних процесів для України : навч.-метод. матеріали / Л. І. Даниленко, І. В. Поліщук. – К. : НАДУ, 2013. – 132 с.
6. Угода про асоціацію між Україною, Європейським Союзом та їх державами-членами від 27.06.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011
7. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 № 1678-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1678-18/paran2#n2>
8. Порядок денний асоціації Україна – ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію від 20.11.2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_990